

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Keskkonnaministeeriumile

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile

Rahandusministeeriumile

Koopia Keskkonnaametile, kohalikele omavalitsustele, Eesti Planeerijate Ühingule

Teie:

Meie: 30.11.2020 nr 1-2/20/2924

Tuulikuparkide rajamiseks sobilike alade eelvaliku meetodikast

Käesolevad seisukohad on mõeldud esmalt vastukajaks ja täienduseks Lüganuse valla üldplaneeringu raames teostatava tuuleneergeetika uuringu käigus välja pakutud kriteeriumitele: <https://hendrikson.ee/maps/L%C3%BCganuse-tuulikud/>.

Oleme seisukohal, et iga uue tuulepargi planeeringu käigus otsast peale alade valiku kriteeriume välja pakkuda ei ole mõtet. Peame vajalikuks üldiste kriteeriumite väljatöötamist, mida võiks küll konkreetsete planeeringute ja arenduste käigus põhjendatult kohandada oludega, kuid tõepoolest vaid siis, kui selleks on põhjendatud vajadus. Alljärgnevaid kaalutlusi tuleks EKO hinnangul võtta aluseks ka sellistele tulevikus väljatöötatavate üldiste tuulearenduste asukohavaliku kriteeriumitele.

Oleme teadlikud, et ka planeeringukonsultandid on korduvalt rõhutanud vajadust üldise meetodika välja töötamise järele ning jagame nende muret, et reaalsuses jõuavad praegu üle-Eestiliselt koostamisel olevad üldplaneeringud enne valmida, kui meetodika paika saab. Loodame käesoleva ringkirjaga panustada ühtse meetodika kiiresse valmimisse ning juba töös olevate lahenduste täiendamisse.

Peame vajalikuks rõhutada, et planeeringud, veel enam aga konkreetset arendused ei saa tugineda kohavalikutes ja mõju hinnangutes üksnes andmebaasidele, vaid vaja on ka konkreetsete aladega seotud välitöid, et andmebaaside teavet värskendada. Nahkhiirtega seoses on selliste välitööde olulisust korduvalt rõhutanud Euroopa nahkhiirte kaitse lepingu EUROBATS töö raames valminud juhendid. Kindlasti tuleb seda põhimõtet rakendada ka Eestis, mitte üksnes seetõttu, et oleme kõnealuse leppe osapool, vaid ka seetõttu, et paljud nahkhiirte olulised elupaigad on tegelikult teadmata.

1000 meetri puhver olemasolevatest hoonetest, mis on küll mõeldud eelkõige inimeste tervise kaitseks ja häiringu minimeerimiseks, on teatud määral vajalik ka nahkhiirte kaitse seisukohalt, sest nahkhiirte suvised elupaigad on tihti seotud hoonetega. Nahkhiirtele, nagu ka inimestele sobiks paremini laiem puhver, kuid kompromissina on 1000 m aktsepteeritav.

Kindlasti on õigustatud kaitsealuste loodusobjektide, sh. projekteeritavate välistamine. Esmase lähenemisena on piisav ka 2000 m puhver kotkaste ja must-toonekure püsielupaikadest ning 600 m kanakulli väljaspool kaitstavaid alasid asuvatest leiukohtadest.

Olulistena tuleks lisada välistatud alade hulka:

* kõigi kaitstavate (linnu)liikide keskkonnaregistrisse kantud pindalised elupaigad;

* metsakanaliste (metsis, LK II , teder LK III, laanepüü LK III) puhul tuleb (a) kõigile pindalalistele elupaikadele lisada 600 m puhver (Coppes, et al., 2020[1],[2]). (b) piiritletud naaberelupaikade vahelised koridorid (metsa-alad) peavad säilima looduslikena, st sinna tuulegeneraatoreid ei paigaldada.

* kassikaku (LK I kat) puhul tuleb kõigile pindalalistele väljaspool kaitstavaid alasid asuvatele elupaikadele lisada puhver 600 m ja punktleiukohtadele 1000 m.

Puhver 600 meetrit kaitstavatest objektidest, mille kaitse eesmärgiks on lindude või nahkhiirte kaitse, ei pruugi alati olla piisav. Oluline on arvestada ka üldist maastikku, sh. koridoride olemasolu erineval eesmärkil kasutatavate elupaikade, nt. pesitus- või puhkepaikade ja toitumisalade vahel.

Arutelu all on olnud ka lendorava kaitseks vajalikud puhvrid ning ka seal on välja pakutud 600 m raadiust. Kui jutt on lendorava elupaigaga piirnevast lagedast alast, võib tegelik puhver olla märksa väiksem, näiteks 250 m. Kui aga tegu on lendorava poolt asustatud metsaga, eelkõige kahe teadaoleva elupaiga vahele jääva liikumiskoridoriga, ei ole võimalik meetrites konkreetset puhvrit nimetada, küll aga saab kindlalt väita, et igasuguse raadamist eeldava taristu (sh. tuuleenergeetika) rajamine sellistele koridoridele on lubamatu.

Kõigi kõnealuste liikide puhul on lisaks pesapaikadele või kolooniatele olulised ka toitumisalad ning erinevate elupaikade vahelised liikumisteed. Seetõttu tuleks tuulepargi asukohavalikul esimesena välistada ka rohevõrgustiku alad ja koridorid ning täiendavate välitööde käigus tuvastada kaitstavate liikide olulisemad liikumiskoridorid.

Lüganuse valla territooriumil toimuvat lindude rännet teadaolevalt uuritud ei ole, mõningaid loendusi on tehtud 50 km ida pool, Vaivara ümbruses[3]. Arvestada tuleb sellega, et Soome laht on maismaalindude rändel oluline takistus, mida paljud linnud püüavad vältida. Kevadrändel muudavad nad Eesti põhjarannikule jõudes lahe ületamise asemel rändesuunda ja jätkavad lendu maismaa kohal ida suunas. Nii kujuneb Eesti põhjarannikul, eriti selle idaosas röövlindude, värvuliste jt linnurühmade esindajate arvestatav rändevoog. Ka haned rändavad tihti maismaa kohal. Kõrgema riskiga piirkonda ilma uuringuta visandada on keeruline, aga ilmselt on selleks viie (isegi kuni kümne) kilomeetri laiune ala rannajoonest sisemaa poole.

ELME projekti käigus (<https://www.keskkonnaagentuur.ee/et/eesmargid-tegevused/projektid/elme>) on koostatud mitmeid olulisi kaardikihte, mis on tuuleparkide rajamisel vajalik arvesse võtta:

1) Eesti tuuleenergia kaart. WAsP mudeliga modelleeritud tuule- ja tuuleenergiaväli (energiatihedus W/m²) standardisel 10 m kõrgusel maapinnast (resolutsioon 3x3 km piksel).

2) Eesti ökosüsteemide baaskaart ja seisundikaart. Projekti käigus kaardistati Eesti ökosüsteemide levik (resolutsioon 10x10 meetrit piksel) ning hinnati nende ökoloogiline seisund. Saadud seisundikaart peaks olema aluseks tuulikutele sobivate kohtade leidmisel - A-B seisundiklassiga aladele peaks olema tuulikute rajamine lubamatu. C-klassi aladel peaks rajamine olema lubatud tingimusel, et tuulikupargi rajamisega kaasneb ala

ökoloogilise seisundi säilimine või paranemine (nt avatud ökosüsteemide puhul - niidud, rohumaad - peaks rajamisega koos kaasnema elurikkust ja ökosüsteemi seisundit parandav hooldus (nt niitmise või karjatamise rakendamine tuulikutest ja taristuobjektidest väljapoole jäävatel aladel). Maksimaalselt tuleb vältida ala tarbetut kahjustamist. D ja E klassi aladel peaks tuulikupargi rajamisega kaasnema kohustus tõsta ala seisundiklassi ühe võrra.

3) Looduse hüvede "kuumad punktid" ehk mitmeid olulisi looduse hüvesid üheaegselt hästi pakkuvad piirkonnad. Kohad, mis on maastikus ebaproportsionaalselt olulised (st keskmisest olulisemad) kaardistatud looduse hüvede tagamisel, ei peaks olema tuuleparkide rajamise kohaks. Antud alad on olulised looduse hüvede säilimise tagamisel. Kaardikiht valmib detsembri jooksul.

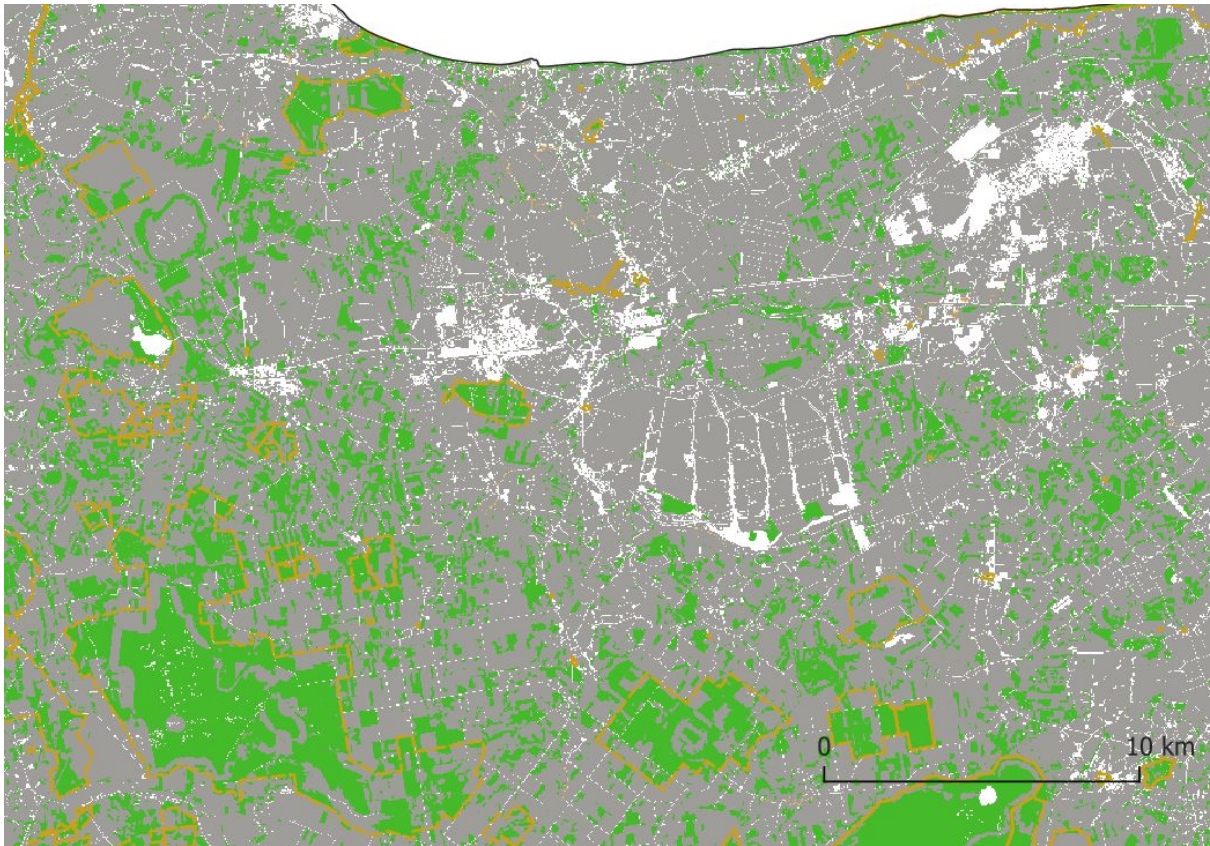
Samad põhimõtted peaksid kehtima ka päikeseparkide puhul. ELME projekti raames on kirjeldatud ka päikeseenergia jaotumise kaart, mida võiks päikeseparkide kaardistamise puhul sarnaselt tuuleparkidega kasutada koos ökosüsteemide seisundikaardi ning looduse hüvede kuumade punktide kaardiga sobivate asupaikade kirjeldamiseks ning päikeseparkide rajamisel alale vajaliku hoolduse tagamisel.

Kindlasti peaks looma praktika, kus tuule- või päikesepargi rajamisega kaasneb pargi maa-ala elurikkuse taastamine ja selle maksimaalne soosimine edasise hoolduse abil. Soovitavateks lahendusteks on

a) olemasolevate elupaikade maksimaalne säilitamine ja nende sobiv hooldus (juhul, kui tegu on niiduökosüsteemi, pikaajalise püsirohumaaga või mõne muu avatud ökosüsteemiga) - nt korra aastas heinategu (mitte hekseldamine, vaid niitmine koos niite eemaldamisega) või karjatamine (lambad)

b) endisele põllumaale rajatud pargi puhul nektarirohketest kodumaistest (sh kodumaise seemnematerjaliga) taimeliikidest tolmeldajate tugialade või lihtsalt niidukoosluste rajamine.

c) degradeerunud ökosüsteemides koos tuulepargi rajamisega nende ökoloogiline taastamine.

Joonis. Näide A ja B seisundiklassiga ökosüsteemide levikust Lügánuse vallas, kuhu ei tohiks tuulikuparke rajada. Rohelisega on märgitud A-B seisundiklassid, halliga on märgitud ülejäänud seisundiklassid. Kõrge loodusväärtusega ökosüsteeme leidub ka väljaspool kaitstavaid alasid (märgitud kollase punktiirjoonega), mistõttu tuleb ka väljaspool kaitstavaid alasid olla planeeringute tegemisel tähelepanelik.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Laura Uibopuu
Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator

Viited:

[1] Coppes, J., Braunisch, V., Bollmann, K., Storch, I., Mollet, P., Grünschachner-Berger, V., ... Nopp-Mayr, U. (2020). The impact of wind energy facilities on grouse: a systematic review. *Journal of Ornithology*, 161(1), 1–15. <https://doi.org/10.1007/s10336-019-01696-1>

[2] Coppes, J., Kämmerle, J. L., Grünschachner-Berger, V., Braunisch, V., Bollmann, K., Mollet, P., ... Nopp-Mayr, U. (2020). Consistent effects of wind turbines on habitat selection

of capercaillie across Europe. *Biological Conservation*, 244(February), 108529.
<https://doi.org/10.1016/j.biocon.2020.108529>

[3] Valker, T. 2011. Auvere-Arumäe tuulepargi mõju rändlindudele. *Vahearuanne*.